

מ ד י נ ג י ש ר א ל
הכנסת

ש.פ.

פ ר ו ט ו ק ו ל   מ.ס. 3 / 2

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים, שהתקיימה
ביום ג', י"א בחשוון תשי"ז - 16.10.56,
בשעה 9.00.

נוכחו - חברי הוועדה:

- ס. ארם - היו"ר
- ד. הקטין
- ב"צ הרמל
- פ. זוארץ
- י. כמיס
- י. ניצני
- ד. בצר

מוזמנים:

מר ברסלע - מנהל משרד הסעד
גב' בלוך - מנהלת המחלקה לטיפול בילד ובנוער.

סדר-היום: הדיון בבעיית לטיפול בילד ובנוער.

- - - - -

היו"ר מ. ארם: אני פותח את הישיבה.

בהמשך לבעיית התברואה לילדים, ברצוני להקריא בפניכם את תשובת מרכז קופ"ח מחוז חיפה למכתבנו בו בקשנו פרטים לבעיה זו. (קורא את המכתב)

הבאתי זאת לידיעתכם. חושבני, שאנו נביא בעיה זאת היום בפני ועדת הכספים.

כדי לחדש את הוויכוח הזה, אני בותן את רשות הדיבור למר ברסלע

סר ברסלע:

למעשה ישנן שלוש נקודות בהן אנו דנים:
(א) בנקודת העלגת המחיר; (ב) בנקודת תוספת
לאותם המקומות בהם יש גנים; (ג) בנקודת אישור גנים נוספים.

רצוני לומר לכם, קודם כל, כי אין זה ענין
ספציפי של מועצת הפועלות, אלא זוהי תביעת כל הארגונים, כמו "אזע",
"בני-ברית", - כולם מצטרפים לדרישות הללו. הם מעלים את תוספת מספר
הילדים. הם אומרים: אם מוסד אחד לא נוצל, מותר יהיה לאותו ארגון
להגדיל את מספר הילדים במקום אחר. מבחינה זאת, למשרד הסעד יש
הסכמה עקרונית המכירה בצדקת הדרישות של הארגונים. אנו חושבים
שאנו מפגרים בתשלום מחירי ההחזקה של הילדים, ושאונו משלמים לארגונים
מעט לעומת ההתיקרות שחלה בשנים האחרונות. אינני אומר שלא העלינו,
אלא העלינו לפי שלושה קריטריונים. לגבי ילדים, למשל, העלינו יותר
באופן פרופורציונלי - מ-3 לירות עד 15 לירות. והיתה התנגדות מצד
האוצר, כמובן.

ועוד דבר: אם מועצת הפועלות קבעה את הסכום
של 60 לירות בעד החזקת ילד, אזי היא מבין המאושרות, כי ישנם מוסדות
אחרים שאנו משלמים להם פחות מזה. ל"אזע", למשל, אנו משלמים
40-45 לירות לחודש. ארגון זה טוען שלהם עולה מ-100-120 לירות
לילד.

מי קובע בכלל את התשלום? - ליד משרד הסעד
קיים מרכז לסידור ילדים, בו מיוצגים: משרד הסעד, העיריות הגדולות,
עליית הנוער. המרכז הזה קובע את סוגי המוסדות ואת גובה התשלומים
למוסדות אלה. רוב המוסדות מקבלים את התשלומים לפי התיקרות בהתאם
למדד היוקר, ויש כאלה שגם את זה אינם מקבלים. אנו סמציאים הצעת
הקציב לאוצר, אך הוא אינו ממלא את כל הדרישות של משרד הסעד.
כשאנו מקבלים את הסכום, אזי יש לפנינו שתי אפשרויות: או להעלות
את מספר הילדים בהתאם להגדלת התקציב, או להקטין את מספר הילדים,
אולם, מכיון שאנו מתנגדים להקטין את מספר הילדים, אזי אנו נוהגים
לפי מדד היוקר. בשנה שעברה גמרנו את הסעיף לסידור ילדים בגרעון,
והאוצר טען שאסור לנו לעבוד מתוך גרעון. טרם הספקנו לכסות את
הגרעון הזה.

הבאנו את הדרישה בדבר הגדלת מספר סידור הילדים
בפני האוצר, והעליתי גם את דרישת ארגוני הנשים להיפגש עם שר האוצר.
אולם, מאחר ששר האוצר עמד לצאת לחו"ל, נדחה הדבר, וכך לא נתקבלה
המשלחת. בינתיים, קבלתי ממנהל משרד האוצר הודעה, כי אנו יכולים
לדון על כך בגבולות התקציב.

אני חושב, כי ארגוני הנשים ואף גופים צבוריים
אחרים הגיעו לידי כך שהם אינם יכולים לעמוד בפני המעמסה הזאת.
החזקת ילד אחד עולה להם 600 לירות לשנה; ואם מוסד מחזיק 100 ילד,
אזי הוא צריך להוסיף משלו 60 אלף לירות. וזה במוסד אחד בלבד.

ארגון אמהות עובדות, אשר הוא הארגון הגדול
ביותר בארץ, סגר את מעון הילדים בראש העין. (גב' צ. בלוד: הם
חושבים לסגור עוד 3-4).

אם אנו מביאים את הדברים כמו שהם בפני האוצר
וטואלים את דעתו, אזי הוא אומר כי הוא לא יתנגד באם נוסיף
על התשלומים לנו לארגונים, אבל - הוא אומר - בפטורת התקציב שלכם.
ואז תבואו אלי ותשאלו אותי מאיפה להוסיף, אז אומר - מסעיף הילדים.
סתהיה תוספת לא בגבול שהם מבקשים, אלא תוספת של 10%. לשנה תוספת
כזו מתבטאת ב-100 אלף לירות. התקציב להחזקת ילדים הוא מיליון ל"י.
אולם המדובר פה הוא בסכומים הרבה יותר גדולים. "אזע" תובע, ובצדק,
1.5 ל"י ליום בעד הבראת ילד. זאת אומרת, התוספת היא עד כדי
80 לירות לחודש. כידוע, למשרד הסעד אין כסף משלו, והוא מצטרף בהחלט
לדרישות ארגוני הנשים. אף עתה טוען האוצר כי בכל הסעיפים האלה

אנו עובדים מתוך גרעון. ואכן, ביחס לסידור ילדים במוסדות סגורים נתנו הוראה האומרת, במקום שני ילדים שיוצאים לסדר ילד אחד. אם המחלקה מסכימה לסידור זה או לא, אתם ודאי תשמעו עוד מעט מפי גב' בלוך, מנהלת המחלקה.

מכאן נובעים יותר הפרטים. בקשר עם מספר הילדים בגני הילדים: אנחנו יודעים שמבקרים יותר ילדים בגנים. אבל כשאנו לוקחים את התקציב, אזי אנחנו אומרים שאנו יכולים לשלם בעד 5000 אלפים ילדים. במקום 20, יבקר 40, ואילו במקום אחר צריך יהיה להקטין את מספר המבקרים. משרד הסעד משלם בעד 25 ילדים, והיתר - נופל על הארגון.

מכיון שאיננו יכולים לעבוד בגרעון גם בגני ילדים ומעונות יום, אז נתנו הוראה שמדי חודש אנו נקבל דו"ח מכל גן וגן, ואנחנו רואים מה בעשה בכל גן, ולפעמים אנו רואים שסודרו פחות חמשה ילדים ממה שאנו להם, ובגן אחר עוד איזה שהוא מספר, זה יכול להצטבר עד 25 ילדים, וכמובן שאנו לוקחים זאת בחשבון. מכאן ההסבר מסוים מה לא אישרנו גנים נוספים. השנה אישרנו גנים חדשים אך ורק לעולים חדשים מסש, כלומר אלה שהגיעו ארצה באמצע שנת 1955. לאלה נתנו תוספת של גנים.

ד. נצר:

אני מתכוונת לנגוע בדברי בנושא אשר בו התחלנו לפני הפגרא; חושבני כי בוועדת כנסת אין אנו חייבים לדבר על פרטי פרטים של בעיה, אלא עלינו לנגוע בבעיות כלליות. ואני אגע בעיקר הבעיות.

אני תמיד מדברת וטרם קבלתי תשובה לשאלתי: מהו התכנון או מהי המדיניות של משרד הסעד כשטח הסוציאלי? מה דעתו של משרד הסעד כשטח זה? משרד הסעד, כמוסד ממשלתי, כיצד הוא חושב לפתור את השאלה הזו של סידור ילדים, בעיות סוציאליות אחרות וכו'?

לפי עניות דעתי, איש איננו חושב שהמדינה תוכל לקחת על עצמה מעמסה זו גם בשנים הטובות ביותר. ואם אני יוצאת מהנחה זו, הרי שאנו מוכרחים וחייבים לעניין את הציבור, את התושבים, את הישובים, כשטח זה. הם צריכים לפתח את העבודה הסוציאלית, ומשרד הסעד צריך לעודד גופים כאלה ולפתחם, או שהוא מצר את דרכם.

בבעיית ילדים, עובדה היא שעוסקים בה בעיקר ארגוני הנשים (מר ברסלע: גם "בני-ברית" ו"אזע"). אם כן, זה "בנות-ברית" ולא "בני-ברית". זהו טבעי, לנשים יש יחס קודם כל לילד. לארגוני הנשים יש היסטוריה עשירה מאד בארץ. יש ארגונים אשר הם עוסקים בזה זה 30 שנה. וכיצד קרה, טאם קום המדינה הולך ויורד המתח בעבודת ארגוני הנשים? כנראה, שהציבור הולך ומתפכח בעניין זה. הוא אומר, יש מדינה, יש ממשלה וכו'.

אני מרשה לעצמי לומר, כי עבודת משרד הסעד מסך השנים הללו, נעשתה מתוך אי-עדוד ולא חיפשה דרכים כדי להגיע להרחבת העבודה הזו.

שנת התקציב של ארגוני הנשים מתחילה מאוקטובר. ואם משרד הסעד מבטיח להגדיל את התקציב, הרי הוא מבטיח מחודש אפריל. ואף פעם אין זה עוזר לאותה שנה. וזה שוב מעמיד את הבעיה, כיצד לתאם את הפעולה הכספית בין הגורמים.

ישנן סמועות רציניות ומבוטאות, כי עבודת משרד הסעד תהא כזו שתוך כדי טיפול במשפחה, אזי יהיה גם טיפול בילד. בצורה כזו יגיעו לטיפול בילד. עד כה נהגנו בארץ, שמחלקה מיוחדת מטפלת בילד ובנוער, הן במשרד הסעד והן בעיריות. יש גם טיפול בילד במיוחד. הייתי מאד רוצה לשמוע פרטים בבעיה זו.

לדעתי, מטרה הסעד צריך לעשות הכל על מנת שיקומו עוד גופים ציבוריים. עליו לטפח ולעודד כל מיני גורמים. אם מטרה הסעד מוציא מיליון לירות לסידור ילדים, אזי מועצת הפועלות וארגוני הנשים מוציאים שני מיליונים. זהו סכום לא-מבוטל בעבודה שלנו. טרם הגענו לחישוב מלא, ואיננו יודעים מה מוציא כל גוף וגוף. (היו"ר מ. ארם: כל צמצום במשרד הסעד הורס את כל היקף העבודה של גופים אחרים).

כל צמצום פוגע בכל המערכת של העבודה

הסוציאלית הזו.

וכעת ברצוני להעלות בפניכם את הבעיה

בכללה.

לדעתי, חייבים אנו לשבת על המדוכה הזו ביחד עם הממשלה, כדי לפתור בעיה זו. זוהי בעיה רצינית מאד, ואנחנו עדיין לא פתרנו אותה. אני אומרת, כי החזקת ילד אחד אינה צריכה לעלות 120 לירות. נכון הוא, שכל מוסד הגיע לסבב כזה שהוא איננו שליט על תקציבו.

זאת ועוד: בעית הפנימיות טרם נפתרה. ויצ'ו טוענת כי הם חדלו להתקיים; עול כבר רובץ עליהם. איננו יכולים לשלם 120 לירות בעד החזקת ילד, וידם עוד נטויה. בעבר היה הסכם בין הגורמים ששני שלישים משלמת או העיריה או הממשלה כהשתתפות בעד החזקת ילד בפנימיה. לאחר מכן הגענו ל-50%, ולאחרונה - פחות מזה. ההסכם הוא שאנו יכולים ללכת לפי אינדקס יוקר המחיה, אולם אנחנו איננו מגיעים אפילו ל-50%. כמובן שזה לא יכול להימסך כך, גב' בלונך אמרה כי היא לא תוציא את הילדים מהפנימיה. אם כך, תהיה שכיחת עובדים.

וכאן רצוני לציין, כי אנו מוכרחים

להגיע לפתרון בעיית הפנימיות.

ועוד: רציתי לומר את דברי הבאים בפני שר הסעד, אולם אני מניחה שטרם ברסלע יעביר את הדברים. רצוני לומר, כי אנו חייבים לעודד ארגונים חפשיים ציבוריים, ולא רק מבחינה כספית אלא מבחינה חברתית-ציבורית. יש לפתח שטח זה בקרב הציבור.

אולם מה קרה כאן? מועצת הפועלות הייתה הראשונה שהלכה למעברות אשר איש לא הלך לשם. ועתה, התחילו לנקוט באיזה שיטה, אומר סגן שר הסעד שהוא מעודד את השיטה החדשה הזו של דו-קיום של חינוך. דו-קיום זה מתחיל מגיל 5.

וכאן פונה אני אל האנשים שעוסקים בעבודה הסוציאלית - ופה יושבת אחת המחנכות שלי, אשר ממנה למדתי את העבודה הזאת - ושואלת אתכם: מהו העקרון אשר בעבודה הזאת? - הוסטת עזרה לנצרך. לצערנו, עקרון זה בזמן האחרון נשתבש; התחילו להתערב בשטח זה, ועמדה השאלה אם במקום מסויים יורטה לארגון נשים או ארגון דתי אחר, להקים גן.

רצוני לומר לכם שכל מוסד ציבורי מעמיד מטבח כשר. אני דוגלת וחמיד דגלתי בזה. אם נמצא אדם אחד האוכל כשר, אזי אנחנו הופכים את המטבח כשר לכולם. לדעתי, זוהי פגיעה והרס רב בעבודה הסוציאלית החפשית. שיטה זו של מטרה הסעד תביא לנו הרס רב בכל מערכת העבודה הסוציאלית, וזה מתנגד לכל העקרון. אני מרטה לעצמי לומר כאן, בוועדת השירותים, שהיא חרדה לעקרון העבודה הסוציאלית.

אני מסיימת ואומרת, כי אני יודעת שהתרומות תהיינה קטנות יותר, משום לפי יוקר המחיה; היהודי מקמץ בהוצאותיו, וקודם כל בתרומותיו. יחד עם זאת אפשר לפתוח דרך ליהודים, ולא לעשות חישוב אם במקום זה יש ארגון דתי או לא-דתי.

העבודה הזו תלך ותקטן, וזה יהיה בעוכם של אותם הילדים הזקוקים לסידור.

ולכן אומרת אני, שחייבים אתם למצוא, כיצד פעולה זו של סידור ילדים תלך ותגדל. אפשר לעשות זאת ע"י עידוד ארגוני הנשים, ואפשר גם ליצור כספים בארץ. חושבני, כי לסטח זה של עבודתנו יש למצוא את המדיניות.

ולבסוף אני מפנה את שימת לבכם לכך, שבמרכז סידור הילדים יושבים נציגי משרד הסעד, עליית הנוער והעיריות, אבל לא מיוצגים שם אותם הארגונים שלהם יש פנימיות. מדוע ארגונים אלה אינם מיוצגים שם?

ד. הקטין:

רצוני לחזק את דבריה של חברת הכנסת דבורה נצר, באמרה שארגוני הנשים אינם מיוצגים במרכז לסידור ילדים. לא יתכן שמוסד אשר קובע את אפשרויות הקיום של החזקת הילדים לא יהיה מיוצג ע"י אותם הגורמים הקובעים את דמי החזקה. זה לא יתכן. אומר מר ברסלע, שהם קובעים והם גם מחייבים. הם קובעים שהחזקת תינוק צריכה לעלות 120 לירות, ואילו אני אומרת שגם ארגוני הנשים צריכים לקבוע את דמי החזקה, כי הן חיות את הבעיה הזו.

ועתה לעצם העניין: חברת הכנסת דבורה נצר התעכבה בדבריה רק בשטח אחד של הפעולה הסוציאלית החינוכית של משרד הסעד, אולם יש עוד שטח נרחב אשר בו לא נגעה, והוא - המוסדות לילדים קטנים. הנה, התפארנו לאחרונה כי התמותה בישראל בקרב התינוקות היא הקטנה בעולם. אולם אם אנחנו עומדים על הגובה, אז לי נראה שעקב אותן ההתפתחויות של הוצאת הילדים מהמוסדות, תגדל התמותה. הנה אנו שומעים ש-40 ילדים הוצאו מן המוסד, ועוד 40 עומדים לצאת, וכו' וכו'. אני מתארת לי את הסערה שקמה סביב זה. (מר ברסלע: "אזע" סגר גם כן מוסדות).

אם כן, עלינו לעמוד בפני השאלה: מה יהיה, העליה הולכת ופוחתת והתמותה הולכת וגדלה. לי נראה שמשרד הסעד חייב לבדוק כל סעיף ומעיף בתקציבו, ואין זה חשוב כרגע אם הילד הוא ממסחה דתית או לא דתית; משרד הסעד מוכרח לעבוד בכיוון זה של עריכת תקציבו, מאיזה סעיף להוריד ובאיזה סעיף להרחיב.

ועתה, ביחס לפנימיות: בפנימיה לא נמצא ילד שיט לו איזה שהוא סידור במשפחה. הנה אנו קוראים בעיתונות על אם שמטופלת בארבעה ילדים, ואת תינוקה החמישי היא מפקירה מתחת למדרגות של בית.

לדעתי, משרד הסעד צריך לשתף את החברות העובדות יום ביום במקרים הסוציאליים; הן יכולות לייעץ באיזה סעיף אפשר לקמץ. הנה, למשל, בקבוץ שלנו, החליטו לקמץ, אזי קמצו לא על חשבון הילדים, אלא על חשבון הנקיון; תמיד השמשות היו מבריקות גם לאחר הגטמים, עכשיו השמשות לא יבריקו. ועוד כמה פעולות כגון אלה לא יעשו.

ביחס למוסדות לנוער: אני רוצה לדבר כאן בזהירות רבה מפני שאני אינני בקיאה מספיק בשטח זה. לי נראה משה שלמדתי ושאלתי והתענינתי, כי הפרטונל החינוכי בשטח זה איננו עומד על הרמה הרצויה. לדעתי, דוקא במוסדות אלה זקוקים לאדם שיודע כיצד להתהלך עם הילדים. במוסד "עוגן", למשל, פגשנו אדם אשר נאמר עליו פי הוא היה בצבא, שיש לו אינטואיציה וכו'. אני הייתי מציעה למשרד הסעד, להתקשר עם משרד החינוך ולעניין אותו בבעיה זו כדי שיכשיר קדרים מחנכים. אומרים כי ישנם 800 נערים מופרעים. זהו מספר די גדול וצריך להשקיע בזה מחשבה חינוכית.

אינני יודע מה התפתח מאז בקורנו במסדרות הסעד. בבית הנערה בעין ורד, למשל, נראה לי היו שם דברים הכרחיים שצריך לעשותם; גם במוסד "עוגן" יש לתקן את המוסד. יתכן שלקראת נואנו הם התכוונו והמוסד נראה נקי בחיצוניותו. אולם למרות הכל, הוא עשה רושם מדכא.

ומכאן אעבור למוסדות הכשרה מקצועית: מועצת הפועלות משתדלת להכניס גם געשרות בעבודות מקצועיות. המקצועות הללו בהם מכשירים את הנערות הם מקצועות אשר יום יבוא ולא יהיה מקום עבודה לכולן, ואני מתכוונת לתופרות. מדוע לא מכשירים נערות בבית דפוס, בשעונות, בצבעות, ועוד?

ועוד: ישנם מועדים הקשורים למשרד החינוך. הייתי רוצה לדעת, מהי מידת הפיקוח של משרד החינוך על כל המפעלים הללו. אני יודעת כי למשרד העבודה יש הכשרה, גם למשרד החקלאות יש הכשרה ועוד. לדעתי, חשוב מאד לרכז פעולת חינוך אחד. הייתי רוצה לדעת מהי מידת הפיקוח של משרד החינוך על משרד הסעד?

הי"ר מ. ארם: גם אני רוצה לומר כמה דברים:

לדעתי, משרד הסעד תופס מקום נכבד בתקציב המדינה. בעוד זמן מה אנו נגיע לעיבוד התקציב, והייתי רוצה שהפעם אנו אצא נדון בתקציב משרד הסעד בהקדם. כל כמה שנקדים בדיון, אזי תהיה לנו אפשרות לתקן.

(ב) במשרד הסעד יש שני סימנים, הסימן האחד הוא התקציב, והסימן השני זה הדו-קיום. לדעתי, משרד הסעד הוא היחיד שמחייב דו-קיום. אני יודע, כי במשרד החינוך יש דו-קיום, ישנם בתי-ספר דתיים וישנם בתי-ספר ממלכתיים. יתכן ובעתיד יהיה שר סעד אחר, אזי כל מערכת הסעד תהיה טובה מזו הקיימת היום.

לדעתי, דו-קיום זה במשרד הסעד הוא חמור מאד.

במועצת הפועלות קיימת הכרה לא רק של צמצום התקציב בכלל, אלא ישנה גישה אחרת - ירידה מ-60% ל-47%, כלומר ירידה ב-13%, ואחוזים אלה אינם רווח נקי.

אני אומר, שאנו צריכים לקחת את רשימת כל המוסדות של משרד הסעד, ונראה אותם מקרוב, ובכלל נראה מה יש בתוך הקנקן.

ביחס למועדונים: כשמדברים על ילד, אז זה מאבק שלם. משרד הסעד הוא השולט במועדונים, אזי הצביון שניתן ע"י משרד הסעד הוא ניתן גם למועדונים.

אני הייתי מציע לקיים פגישה יחד עם משרד הסעד, ובפגישה זו ישתתפו גם כל ארגוני הנשים, ולא פני שאתם מזמינים אותם, ואף לא כמו המועצה הסוציאלית, גם היא איננה תחליף של פגישה עם האנשים.

אני מציע שנערוך סיור בכמה מוסדות סעד.

לקיים סיור ב-1.11.56 בנצרת ונעכו במוסדות סעד.

ה ו ח ל ט

אני מציע להתחיל כבר בדיון על תקציב משרד הסעד.

ח. יהודה:

בשנה שעברה או לפני שנתיים משרד האוצר התנגד להעמיד את הצעת התקציב בפני הוועדות.

מר ברסלע:

היטיבה נועלה בשעה 11.00.